ACADEMICIANUL RADU GRIGOROVICI (1911–2008), LA CENTENARUL NAŞTERII SALE*

VASILE I. SCHIPOR

Keywords: Tradition of the best Romanian élite in Bukovina, German culture and language, optical courses, pioneering in the field of amorfous semi-conductors' Physics, independence in thinking, critical spirit, intelectually cultivated, the Bukovina model, tolerance, multiculturalism, intercultural dialogues, parallel worlds, survival of virtues, scientific multidisciplinary research of the history of Bukowina, teaching love between people, the Grigorovici model in the culture of Bukowina, characterial atributes.

Academician Radu Grigorovici (1911–2008), upon the centenary of his birth

(***Abstract***)[**]

In the tradition of the Romanian élite from age, Radu Grigorovici, born on the 10th of November 1911 in Cernauti, in a family of proficients from the social-democracy of Bukovina. He studies at the „Aron Pumnul" High School (1921–1928) and at the Faculty of Science from the University of Cernauti, obtaining licence in sciences from Chemistry (1931) and Physics (1934). After graduating, he becomes preparator within the Physical Experimenting Laboratory from the Science Faculty in Cernauti, handled by professor Eugen Badarau (1933–1935)). In 1936 he transfers to Science College of the University of Bucharest, where professor Eugen Badarau was elected as chief of the molecular, optical and acoustic physics laboratory. Assistant of Optical and Electrical Storm in Gases Desk of the Science College of the University of Bucharest (1936–1949). In 1938 he sustains his doctor thesis at the University of Bucharest with the title of *Disruptive potential of the mercur vapors*. At the University of Bucharest (Science College, then Mathematics and Physics College) he handles optical geometry courses (1945–1948), applied spectroscopy (1945–1948) optitechnics (illumination and photometry), general electronics (1948–1955), mathematics optics (1953–1955), photoluminescence (1956–1957) general optics (1957–1959). Between 1947 and 1957 parallel with superior teaching, Radu Grigorovici works in production, chief engineer, chief of technical service and consultant engineer at „Lumen" and „Electrofar". In 1949 he becomes, and in 1958 gets the title of doctor docent in sciences.

In 1960 he is removed from the superior teaching for political reasons and starts working in the research domain, where he is chief of the Semiconductor Section and second director at the Physics and Material Technology of the Magurele Institute. He now shines with discoveries in electrical discharges in gases physics, spectral analysis of the flame, light ponds, phisiologic and instrumental optics and physical measuring systems. In the structural properties of the amorph semiconductors he distinguishes himself with pioneer works.

As a lector at the International Theoretical Physics Institute from Trieste, at the summer school of amorph semiconductors of the Aberdeen University and as an invited professor at the „P &

[**] Traducere: Ana-Gabriela Drahta.

Analele Bucovinei, **XVIII**, *1* (36), p. – , Bucureşti, 2011

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

M Curie" University of Paris, member of of the Physics societies of Romania, France and U.S.A., of the commission of Semiconductors of the International Union of Applied and Pure Physics of the Science Academy of the Republic of Moldavia (1992) also in quality of a member of editorial offices of both Romanian and foreign publications, he contributes in the affirmation of Romanian theoretical and applied physics.

The results of his research are published in numerous courses, studies and articles: *Über die Zündspannung in Quecksilberdampf* (1937), *Vederi noi asupra mecanismului arcului electric* (1938), *Gazul electronic* (1942), *Metodă de proiectare a lămpilor cu incandescenţă umplute cu gaze inerte* (1957), *The Number of Free Electrons in Aluminium* (1962), *Thermoelectic Power in Amorphous Semiconductors* (1969), *The Evaluation of the Heat of Crystallization of Amorphous Germanium* (1970), *Properties of Amorphous Carbon Films* (1972), *Description of Distorted Tetrahedral Bonds by Atomic Orbital Hybrids* (1985), *Mechanism of Gas Detection in Polycrystalline thick-film SnO2* (1989) ş. a. Radu Grigorovici also writes alone, or part of a team, studies concerning teaching methods: *Curs de optică*, partea I, *Optică geometrică*; partea a II-a, *Optică ondulatorie* (1946, 1957, 1960); *Manualul inginerului* (1954), *Manualul inginerului electrician*, vol. V (1957); *Mărimi şi unităţi de fizică* (1958).

After the 1989 events, the academician Radu Grigorovici is actively involved in the regeneration activity of the Romanian Academy and gives himself to the scientific research reserved to his natal Bukovina problems, presenting his results in the context of manifests of internal and international scientific life and publishing articles and studies, written in Romanian and German („Analele Bucovinei", „Glasul Bucovinei", „«Suceava». Anuarul Muzeului Bucovinei", „«Septentrion». Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina") and in some volumes: *Bukovina in the first geographical, historical, economic and demographic descriptions (*1998*); Bukovina in first physical and political description. Traveling in Dacic Carpathians (1788–1789)* (2002)*; Bukowina between millennia, Studies and Documents* (2006).

For his pioneering activity in the amorph semiconductors domain, that distinguished him in the international scientific community, Radu Grigorovici is proposed in 1977 for the Nobel Prize.

In acknowledgement of his contributions and his prestige in the international scientific community he is awarded with the „Promovation of Science" medal by the theoretical institute of Physics of the Academy of Hungarian science, the national order „star of Romania" high officer (2000). He is a member and honorary president of the Romanian literature and Culture Society in Bukovina (1999–2008), Honorary citizen of Radauti city and Doctor Honoris Causa of the University of Bucharest.

He is a correspondent member of the Romanian Academy (21st of March 1963) and a permanent member, vice-president of the Romanian Academy and founding director of the „Bucovina" institute of the Romanian Academy.

An example of multidisciplinary science research and creativity at an advanced age, a refined and sensible man which acknowledges his love for Bukovina , the academician Radu Grigorovici dies on the 1 st of August 2008, in Bucharest, leaving behind a big cultural and scientific asset.

Tribute, at the centenari of his birth, „Analele Bucovinei" evokes his life and creative activity generously dedicated to the emancipation of scientific research, emphasizing the value of „the Grigorovici model" for the scientific community in Bukovina, and especially for newer generations of researchers.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Radu Grigorovici vede lumina zilei la 20 noiembrie 1911 în Cernăuţi. Părinţii săi sunt Gheorghe Grigorovici (4/17 mai 1871–18 iulie 1850), lider al social-democraţiei din Bucovina, deputat în Parlamentul de la Viena (1907–1918), membru în Consiliul Naţional Român din Viena şi în Consiliul Naţional Român din Bucovina, participant la Congresul General al Bucovinei care a hotărât, la 28 noiembrie 1918, unirea cu România, senator în Parlamentul României (1919–1921) şi Tatiana, născută Pisterman (31 martie/13 aprilie 1877–25 septembrie 1952), doctor în filosofie al Universităţii din Berna (1 martie 1906), a căror poveste de viaţă reprezintă un capitol fabulos din istoria Bucovinei de altădată[1].

În tradiţia elitelor româneşti din epocă, Radu Grigorovici îşi face studiile la Liceul „Aron Pumnul" (1921–1928), citeşte din clasici şi moderni, ia lecţii de pian, păstrându-i profesoarei Amalia Eigermann o amintire luminoasă, cântă la pian într-un trio alături de colegii săi Adrian Brăteanu (vioară) şi Mircea Hoinic (violoncel), manifestă înclinaţie specială pentru limba şi cultura germană. La Cernăuţi, începând din toamna anului 1928, face studii superioare la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii, obţinând licenţa în ştiinţe chimice (1931) şi în ştiinţe fizice (1934). După absolvirea facultăţii, este preparator în cadrul Laboratorului de Fizică Experimentală de la Facultatea de Ştiinţe din Cernăuţi, condus de profesorul Eugen Bădărău (1933–1935).

În 1934, Radu Grigorovici se căsătoreşte cu Elena Răzvan, o tânără distinsă din Bucovina, care îl va însoţi până târziu, în 2008, fiindu-i aproape în toate încercările vieţii. Din căsătoria lor, în 1936, se naşte o fiică, Rodica, pe care soţii

* Comunicare susţinută în cadrul Sesiunii ştiinţifice „Alma Mater Sucevensis. Zilele Universităţii «Ştefan cel Mare» Suceava", Secţiunea de istorie a Bucovinei, Ediţia a XI-a, Suceava, 4 martie 2011. Fotografia alăturată a fost realizată de către Victor Blacus în aprilie 1993. Sursa: ro.wikipedia.org/wiki/Radu_Grigorovici.

[1] Pentru mai multe informaţii, vezi: Petru Russşindilar, *George Grigorovici şi social-democraţia în Bucovina,* Bucureşti, Editura Fundaţiei „Constantin-Titel Petrescu", 1998 (Lucrarea valorifică documente originale din arhiva familiei Grigorovici); Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 456; ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Grigor...

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Grigorovici o vor creşte în spiritul modelului cultural al vremii, oferindu-i o aleasă educaţie şi o instrucţie temeinică.

În 1936 Radu Grigorovici se transferă la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Bucureşti, unde profesorul Eugen Bădărău fusese chemat ca şef al Laboratorului de fizică moleculară, acustică şi optică. Asistent la Catedra de Optică şi Descărcări Electrice în Gaze la Facultatea de Ştiinţe din Bucureşti (1936–1949). În perioada 1936–1940, Radu Grigorovici funcţionează şi ca profesor la Seminarul Monahal de la Cernica.

În 1938, Radu Grigorovici îşi susţine doctoratul la Universitatea din Bucureşti, cu teza *Potenţialul disruptiv în vapori de mercur*.

În perioada 1942–1943 este mobilizat şi trimis pe Frontul de Răsărit, unde participă la operaţiunile militare din Crimeea, comandând ca sublocotenent un pluton în cadrul Regimentului 4 Pionieri.

Din această perioadă datează preocupările sale de traducător. În 1943 îi apare traducerea romanului lui Theodor Kröger, pseudonimul lui Bernhard Altschwager (1891–1958), *Satul uitat. Patru ani în Siberia. O carte a prieteniei*, roman tipărit pentru prima oară la Berlin, sub egida Editurii Propyläen, în 1934, „roman presupus autobiografic", inspirat din deportarea autorului la Verchoturjesk, într-un lagăr din Munţii Urali[2], traducere a unei cărţi de mare succes în epocă, ce cunoaşte alte câteva ediţii, în 1944 şi 1993. Împreună cu Tatiana Grigorovici, mama sa, traduce lucrarea filosofului Karl Kautsky (1854–1938), *Thomas Morus şi Utopia sa*, care se tipăreşte la Bucureşti, sub egida Editurii Partidului Social-Democrat, în Colecţia „Biblioteca socialistă", 1945, 320 p. Tot în 1945, publică, la aceeaşi editură, traducerea lucrării lui Karl Kautsky, *Originile creştinismului. O cercetare istorică*, realizată, de asemenea, împreună cu mama sa, lucrare ce apare în cadrul aceleiaşi cunoscute colecţii a vremii.

La Universitatea din Bucureşti (Facultatea de Ştiinţe, apoi Facultatea de Matematică şi Fizică) ţine cursuri de optică geometrică (1945–1948), spectroscopie aplicată (1945–1948), optotehnică (fotometrie şi iluminat) (1948–1955), electronică generală (1948–1955), optică pentru matematicieni (1953–1955), fotoluminiscenţă (1956–1957), optică generală (1957–1959).

În perioada 1947–1957, în paralel cu învăţământul superior, Radu Grigorovici lucrează şi în producţie, fiind inginer-şef, şef serviciu tehnic, inginer consultant la fabricile de becuri „Lumen" şi „Electrofar". În 1949 Radu Grigorovici devine conferenţiar iar în anul 1958 primeşte titlul de doctor docent în ştiinţe.

[2] Pentru scriitorul Theodor Kröger, informaţii biobibliografice succinte, în limba germană, la adresa www.anticariatbazar.ro/autori/Theodor... Romanul *Satul uitat* este tradus în limba română de către bucovinenii Radu Grigorovici (1944, 1993) şi Eusebiu Camilar (1974).

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

În 1960, pe motive politice, este îndepărtat din învăţământul superior[3] şi începe să lucreze în cercetare, unde este şef al Secţiei Semiconductori şi director adjunct la Institutul de Fizică şi Tehnologia Materialelor Măgurele. Acum se remarcă prin cercetări în fizica descărcărilor electrice în gaze, analiza spectrală în flacără, izvoare de lumină, optica fiziologică şi instrumentală, sisteme de mărimi şi unităţi fizico-fiziologice. În domeniul proprietăţilor structurale ale semiconductorilor amorfi se distinge prin lucrări de pionierat.

Ca lector la Institutul Internaţional de Fizică Teoretică de la Trieste, la Şcoala de Vară de Semiconductori Amorfi a Universităţii Aberdeen şi profesor invitat la Universitatea „P&M Curie" din Paris, membru al societăţilor de fizică din România, Franţa şi S.U.A., al Comisiei de Semiconductori a Uniunii Internaţionale de Fizică Pură şi Aplicată a Academiei de Ştiinţe din Republica Moldova (1992), precum şi calitatea de membru în colegiile de redacţie ale unor publicaţii româneşti şi străine, contribuie la afirmarea în lume a şcolii româneşti de fizică teoretică şi aplicată.

Rezultatele cercetărilor sale sunt publicate în numeroase tratate şi monografii, cursuri şi studii: *Über die Zündspannung in Quecksilberdampf* (1937), *Vederi noi asupra mecanismului arcului electric* (1938), *Gazul electronic* (1942), *Metodă de proiectare a lămpilor cu incandescenţă umplute cu gaze inerte* (1957), *The Number of Free Electrons in Aluminium* (1962), *Thermoelectic Power in Amorphous Semiconductors* (1969), *The Evaluation of the Heat of Crystallization of Amorphous Germanium* (1970), *Properties of Amorphous Carbon Films* (1972), *Description of Distorted Tetrahedral Bonds by Atomic Orbital Hybrids* (1985), *Mechanism of Gas Detection in Polycrystalline thick-film SnO2* (1989) ş. a. Radu Grigorovici scrie, singur sau în colaborare, şi lucrări cu caracter didactic: *Curs de optică*, partea I, *Optică geometrică*; partea a II-a, *Optică ondulatorie* (1946, 1957, 1960); *Manualul inginerului* (1954), *Manualul inginerului electrician*, vol. V (1957); *Mărimi şi unităţi de fizică* (1958)[4].

Timp de peste o jumătate de veac, preocupat de „adevărul vieţii şi adevărul ştiinţei" şi afirmându-se ca „un om de ştiinţă de renume mondial, un umanist şi un muzician" care, după timpul dedicat fizicii, se relaxează, interpretând la pian piesele preferate din repertoriul clasic internaţional. O mărturie a unui apropiat este

[3] Vezi Dan H. Constantinescu, *Cuvânt-înainte* la volumul Radu Grigorovici, *Profesorul şi cursurile sale de optică restituite*, Craiova, Editura Alma, 2010, p. 9; Athanasie Truţia, *Postfaţă* la volumul citat, p. 465.

[4] [I. Pânzaru, Petru Froicu, Eugen Dimitriu], *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. II, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1983, p. 99–101; Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866–2003. Dicţionar*, Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, cu un *Cuvânt-înainte* de Academician Eugen Simion, Preşedintele Academiei Române, Bucureşti, Editura Enciclopedică–Editura Academiei Române, 2003, p 360; Vasile I. Schipor, *Bucovina istorică, elita bucovinenilor şi Academia Română*, în volumul *Bucovina istorică. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (22), 2007, p. 14–15.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

elocventă în acest sens: „Profesorul Grigorovici a fost un om cultivat, care, dincolo de variata, prolifica, compleşitoarea sa activitate ca fizician, a fost un iubitor şi practicant de muzică, de istorie şi de drumeţie.

El organiza, cu mijloace personale, seri de muzică pentru studenţi, piesele alese fiind însoţite de prelegeri despre viaţa compozitorilor audiaţi, atmosfera în care au fost compuse acele piese, cum au fost primite de public, la prima audiţie, despre dirijori şi felul cum au evoluat preferinţele publicului, cu timpul, completate uneori cu imagini de compozitori sau dirijori ai concertelor de mare succes sau cu imagini ale oraşelor şi sălilor în care au avut loc concertele, în vremurile trecute.

Ca interpret, Radu Grigorovici cânta cu plăcere la pian, acasă, aproape zilnic, dintr-un imbold interior ce-l transporta în altă lume. Un dar înnăscut, al citirii la prima vedere a oricărei partituri de pian, i-a permis abordarea, ca amator, a unei bogate şi variate literaturi de pian, de la Bach la Joplin şi Satie. Cânta numai după note, nu din memorie, şi se producea, în public, mai ales în timpul întâlnirilor ocazionate de aniversarea zilei sale de naştere, la el acasă, unde se adunau aproape toţi colaboratorii săi. Şi eram foarte mulţi. Era o importantă sărbătoare, a unei mari familii.

O altă pasiune a profesorului Radu Grigorovici era, cum am spus, drumeţia prin ţară. Îşi lua totdeauna unu-doi asistenţi şi în jur de 10 studenţi, băieţi şi fete, cu care pleca prin munţi sau Delta Dunării şi la mare, de obicei pentru câteva zile. Se mânca din traistă şi se dormea la cabane, la gazde, uneori chiar sub cerul liber, în jurul unui foc de tabără, la care se cânta şi se făcea istorie. Rezultatul? Cunoaşterea frumeseţilor şi trecutului patriei, relaxarea şi legarea unor pritenii în condiţiii… democratice”[5].

Intelectual cunoscut pentru independenţa în gândire şi spiritul său critic, Radu Grigorovici manifestă permanent un interes viu pentru literatură[6], istorie şi artă, valorificând bogata sa cultură în studii precum *Limbaj şi comunicare în comunitatea ştiinţifică* (1992), *Limbajul ştiinţific ca mijloc de comunicare* (1996), *Istoria şi cultura germanilor bucovineni. Bucovina – exemplu de convieţuire a germanilor, evreilor, ucrainenilor şi românilor* (1996), *Relaţiile culturale româno-germane* (1996), *Profesorul Eugen Bădărău şi Şcoala de Fizică de la Cernăuţi* (1997), *Teoria culorilor a lui Goethe. I. Partea didactică* (1999), *Omul amplificat*, eseu inedit, scris la sfârşitul anilor ’90, la vârsta de peste 85 de ani şi rămas, din păcate, neterminat; *Cum ajunge un fizician să se ocupe cu pasiune de istoria Bucovinei* (2001).

[5] Conf. Athanasie Truţia, *op. cit.*, p. 467–468. Bogate date şi informaţii biografice, într-un context mai larg, vezi şi în *Autorul se prezintă prin trei interviuri*, chapeau al lucrării *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Volum îngrijit de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Indice de nume: Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (19), 2006, p. 19–48.

[6] Bogatele sale lecturi acoperă epoci diverse şi autori preferaţi, de la Thomas Mann şi lirica lui Rainer Maria Rilke la Aldous Huxley şi *Jurnalul* lui Samuel Pepys, de la Rabelais la Ion Druţă.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Radu Grigorovici este *Doctor Honoris Causa* al Universităţii din Bucureşti.

Pentru activitatea sa de pionierat în domeniul fizicii semiconductorilor amorfi, domeniu care l-a consacrat în comunitatea ştiinţifică internaţională, Radu Grigorovici este propus în anul 1977 pentru Premiul Nobel. Fizicianul britanic Sir Nevill Mott (1905–1996), cel care primeşte, în 1977, Premiul Nobel pentru teoria electronilor în medii non-cristaline împreună cu fizicienii americani Philip Warren Anderson (născut în 1923) şi John Hasbrouck van Vleck (1899–1980), îl menţionează în discursul său de recepţie de la Academia Regală Suedeză şi pe fizicianul român pentru cercetările sale de pionierat în domeniu: „The discovery of this property of glasses certainly makes Kolomiets one of the fathers of the branch I am describing, as were others in Eastern European countries, Grigorovici in Bucharest and Tauc in Prague”[7].

Drept recunoaştere a contribuţiilor sale şi a prestigiului în comunitatea ştiinţifică, Radu Grigorovici este distins cu Medalia pentru Promovarea Ştiinţei de către Institutul de Fizică Teoretică al Academiei de Ştiinţe Ungare, cu Ordinul Naţional „Steaua României” în grad de mare ofiţer (2000). Este membru şi preşedinte de onoare al al Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1999–2008), Cetăţean de Onoare al municipiului Rădăuţi (1997).

Radu Grigorovici este membru corespondent al Academiei Române (21 martie 1963) şi membru titular (22 ianuarie 1990), vicepreşedinte al Academiei Române (2 februarie 1990 – 1 februarie 1994), director fondator al Institutului „Bucovina” al Academiei Române (2007).

După evenimentele din 1989, nutrind convingerea că „Academia valorează atât cât valorează membrii ei”, academicianul Radu Grigorovici este angajat activ în activitatea de regenerare a Academiei Române.

Tot acum, academicianul Radu Grigorovici se dedică cercetării ştiinţifice consacrate problemelor Bucovinei sale natale[8], prezentându-şi rezultatele obţinute în cadrul manifestărilor din viaţa ştiinţifică internă şi internaţională (congrese, conferinţe, simpozioane, şcoli de vară) şi publicând studii, scrise în limbile română şi germană, în periodice („Analele Bucovinei”, „Glasul Bucovinei”, „«Septentrion». Foaia Societăţii pentru Cultură”) şi în câteva volume: – *Bucovina*

[7] *Ibidem*, p. 467. Corelativ, vezi şi Dan H. Constantinescu, *op. cit.*, p. 10: „Un studiu scientometric realizat în anul 2004, pe baza datelor din ISI Web of Knowledge, arată că Radu Grigorovici a fost cel mai performant dintre fizicienii pe care i-a avut Universitatea din Bucureşti. Dar lucrările care i-au adus această recunoaştere au fost efectuate la I. F. B., după îndepărtarea sa din lumea universitară”.

[8] „Din aceeaşi dragoste de ţară şi de frumoasa şi prea greu încercata sa provincie natală, într-o etapă târzie a vieţii sale, după vârsta de 80 de ani, Radu Grigorovici s-a implicat în istoria Bucovinei, continuând, pe un alt plan, strădaniile părinţilor săi bucovineni, care şi-au pierdut vieţile pentru convingerile lor social-democrate dar antiboşevice: tatăl în închisoare, în 1950, apoi, în 1952, mama – acasă, în mod deliberat”. Vezi Athanasie Truţia, *op. cit.*, p. 468. Pentru informaţii mai multe referitoare la destinul dramatic a bucovinenilor Gheorghe şi Tatiana Grigorovici, vezi Petru Russşindilar, *op. cit.*, p. 173–178.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (2), 1998, 464 p.; – Balthasar Hacquet, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpaţii Dacici (1788–1789)*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Rădăuţi, Editura „Septentrion", 2002, 136 p. + 15 planşe cu reproduceri după ilustraţii de epocă.

Motivarea întreprinderii sale ştiinţifice din această perioadă este programatică şi totodată stimulatoare pentru cercetarea ştiinţifică de astăzi consacrată cunoaşterii culturii şi civilizaţiei din acest străvechi câmp cultural al umanităţii: „Am găsit în examinarea critică a trecutului Bucovinei şi în întâlnirile frecvente cu frumuseţile şi oamenii ei o satistacţie în care se sintetizează cele două laturi, cea raţională şi cea emotivă ale omului ce sunt, care mă subjugă complet. Gândul că această contribuţie la cunoaşterea adevărului despre trecutul Bucovinei ar putea ajută câtuşi de puţin la supravieţuirea virtuţilor acestei regiuni, născute din valurile Istoriei, mă face să sper că nu irosesc anii care mi-au fost dăruiţi"[9].

O lucrare aparte în opera sa ştiinţifică este *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Volum îngrijit de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Indice de nume: Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (19), 2006, 492 p. + 2 hărţi demografice hors-texte, lucrare ce reuneşte contribuţiile sale de peste un deceniu în domeniul istoriei Bucovinei, perioadă în care „s-a ataşat unor oameni curaţi, care se luptă cu abnegaţie pentru păstrarea continuităţii etnice şi culturale a românilor din fosta Bucovină istorică", cum el însuşi mărturiseşte.

Contribuţiile sale în acest domeniu sunt grupate în patru secţiuni, precedate de *Cuvânt-înainte*, semnat de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, p. 9–10 (text în limba română), p. 11–13 (text în limba germană) şi un cuvânt al autorului, intitulat *Dragă cititorule*, p. 15–16 (text în limba română), p. 17–18 (text în limba germană). Textul autorului, cu irizări de diamant, ne apropie de intimitatea unui adevărat „roman de dragoste pentru Bucovina": „Odată ce ţii cartea în mână, înseamnă că ştii câte ceva despre Bucovina. Nu vreau să insist asupra istoriei ei.

[9] *Dialoguri cu bucovinenii*, interviu realizat de dr. Alexandrina Cernov, publicat în „Glasul Bucovinei", revistă trimestrială de istorie şi cultură, Cernăuţi–Bucureşti, anul III, nr. 2 (10), aprilie–iunie 1996, p. 9. Reprodus pe coperta a IV-a a cărţii lui Balthasar Hacquet, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpaţii Dacici (1788–1789)*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Rădăuţi, Editura „Septentrion", Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (7), 2002. Interviul este republicat, ulterior, în volumul *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Volum îngrijit de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Indice de nume: Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (19), 2006, p. 33–39.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Textul întregii cărţi este edificator în acest sens. Ca autor al cărţii, aş caracteriza-o ca un roman de dragoste pentru Bucovina, ţara mea de obârşie. Împrejurările în care au reînceput obsesiile mele pentru acest colţ de ţară care se cheamă Bucovina se regăsesc în introducerea la capitolul I. Ele au eliminat multe alte preocupări, inclusiv cele profesionale.

[…] Bucovina istorică şi-a câştigat un renume prin lipsa de conflicte violente interne, în pofida caracterului multietnic al populaţiei ei. Ca urmare, în cadrul intenţiilor de realizare a unei Uniuni Europene, Bucovina a fost luată în considerare drept model de organizare a convieţuirii interetnice. Deşi flatantă, această idee mi se pare de fapt o iluzie. […]

Am constatat acum, la începutul mileniului trei, că interesul pentru Bucovina a rămas tot atât de viu ca şi mai înainte, dovadă fiind studiile ce nu contenesc să apară iar şi iar.

Cuprinsul cărţii mele constă în cea mai mare parte din studii de istorie şi demografie a Bucovinei din perioada austriacă, publicate anterior, precum şi din comentarii la traducerile din limba germană ale unor lucrări fundamentale referitoare, cu o singură excepţie, la perioada de preluare a teritoriului Moldovei de Sus de către Casa de Habsburg. La ele se adaugă numeroase alte contribuţii originale. Cititorului înclinat spre umor, ca însuşi autorul, îi recomand citirea poemului spiritual şi cald *Pisica* al doamnei Waldtraut Hummel, în limba germană sau/şi în versiunea mea, în limba română [din] *Anexă* (p. 481, 482). Este descrierea unei convieţuiri paşnice a două componente «etnice» profund diferite: gospodina (stăpânul) şi pisica (subalternul, supusul). Coeziunea unui atfel de sistem este asigurată de o comportare numită toleranţă. Transpusă la oameni, aceasta presupune că persoane cu etnii, credinţe, păreri sau interese opuse se înţeleg unii cu alţii fără să se duşmănească, ba chiar iubindu-se, la fel ca gospodina cu pisica ei, şi invers. În special politicienii ar trebui să citească această poezie, învăţând puţină înţelepciune şi amuzându-se totodată”[10].

O introducere propriu-zisă, *Autorul se prezintă prin trei interviuri*, p. 19–48, cuprinde texte numai în limba română: 1) *Gânduri despre adevărul vieţii şi adevărul ştiinţei*, interviu realizat de prof. dr. Marin Aiftincă, p. 19–32; 2) *Dialoguri cu bucovinenii*, interviu realizat de dr. Alexandrina Cernov, p. 33–39; 3) *Emil Grigorovitza. 85 de ani de la moarte*, interviu realizat de Dumitru Teodorescu, p. 40–48, texte valoroase pentru marea bogăţie de informaţii biografice, dar şi de o mai largă cuprindere, acoperind peste două secole din istoria Bucovinei.

În cele patru capitole se publică studii şi articole publicate în câteva periodice: „Analele Bucovinei”, „Glasul Bucovinei”, „«Suceava». Anuarul Muzeului Bucovinei”, „«Septentrion». Foaia Societăţii pentru Cultură”. Câteva sunt inedite.

[10] Radu Grigorovici, *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, p. 15, 16.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Capitolul I. *Studii demografice şi sociale*, cuprinde: *Introducere*, p. 51–57; I. 1. *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populaţia Bucovinei*. I. *Manipularea ulterioară a datelor*, p. 58–64; I. 2. *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populaţia Bucovinei*. II. *Ştiinţa de carte*, p. 65–74; I. 3. *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populaţia Bucovinei.* III. *Bucovina, teritoriu de trecere a evreilor galiţieni spre România între 1880 şi 1900*, p. 75–92; I. 4. *Trei lumi paralele*, p. 93–117; I. 5. *Studiu comparativ al recensământurilor populaţiei Bucovinei din anii 1772, 1774 şi 1775* (I), p. 118–137; I. 6. *Studiu comparativ al recensământurilor populaţiei Bucovinei din anii 1772, 1774 şi 1775* (II), p. 138–174; I. 7. *Răsfoind un vechi dicţionar geografic al Bucovinei*, p. 175–177; I. 8. *Die Verminderung der deutschen Bevölkerung Rumäniens als Folgeerscheinung des zweiten Weltkrieges* (*Micşorarea populaţiei germane din România ca urmare a celui de al Doilea Război Mondial*): I. 8. 1. *Originaltext*, p. 178–191; I. 8. 2. *Traducere din limba germană*, p. 192–203; I. 8. 3. *Figuri şi note bibliografice (Bilder und Bibliographische Noten)*, p. 204–206; I. 9. *Zusammenfassungen der in rumänischer Sprache veröffentlichten demographischen und sozialen Untersuchungen* (*Rezumatele studiilor demografice şi sociale publicate în limba română*), p. 207–213).

Capitolul II. *Studii, conferinţe, comunicări* cuprinde: II. 1. *Die österreichische Politik gegenüber der Bukowina und ihre oft unerwarteten Folgen* (*Politica austriacă şi rezultatele ei adeseori neaşteptate*): II. 1. 1. *Originaltext*, p. 217–225; II. 1. 2. *Traducere din limba germană*, p. 226–232; II. 1. 3. *Note bibliografice (Bibliographische Noten)*, p. 233; II. 2. *Das Modell Bukowina* (*Modelul Bucovinei*): II. 2. 1. *Originaltext*, p. 234–250; II. 2. 2. *Traducere din limba germană*, p. 251–265; II. 2. 3. *Note bibliografice (Bibliographische Noten)*, p. 266; II. 3. *Viitorul unei iluzii* (*Die Zukunft einer Illusion*): II. 3. 1. *Text original*, p. 267–274; II. 3. 2. *Übertragung aus dem Rumänischen*, p. 275–284; II. 3. 3. *Note bibliografice (Bibliographische Noten)*, p. 285; II. 4. *Bucovina, fereastră către vest a Moldovei* (*Die Bukowina, ein nach Westen gerichtetes Fenster der Moldau*): II. 4. 1. *Text original*, p. 286–292; II. 4. 2. *Übertragung aus dem Rumänischen*, p. 293–300; II. 5. *Bucovina în mileniul al treilea*, p. 301–305; II. 6. *Aniversarea a 74 de ani de la Unirea Bucovinei*, p. 306–309; II. 7. *Dimitrie Onciul şi determinismul istoric*, p. 310–316; II. 8. *Şcoala de Fizică de la Cernăuţi (1918–1944)*, p. 317–324; II. 9. *Die Physik an der Czernowitzer Universität (1875–1940) (Fizica la Universitatea din Cernăuţi (1875–1940))*: II. 9. 1. *Originaltext*, p. 325–330; II. 9. 2. *Traducere din limba germană*, p. 331–335; II. 10. *Fizica la Cernăuţi*, p. 336–340; II. 11. *Vom K.u.K. I. Staatsgymnasium in Czernowitz (1808–1918) zum Liceul ,,Aron Pumnul" (1918–1944): kulturelle Modelle im Wandel* (*De la K.u.K. I. Staatsgymnasium din Cernăuţi (1808–1918) la Liceul ,,Aron Pumnul" (1918–1944)*: *modele culturale în schimbare*): II. 11. 1. *Originaltext*, p. 341–351); II. 11. 2. Traducere din limba germană, p. 352–361)

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Capitolul III. *Diverse* este mai restrâns şi cuprinde o evocare, un mesaj, câteva cuvântări ocazionale şi un articol închinat Academiei Române: III. 1. *Vladimir Trebici. In memoriam*, p. 365–368; III. 2. *Mesaj către Adunarea Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina*, p. 369–371; III. 3. *Cuvânt rostit la 24 noiembrie 1992 la inaugurarea, la Biblioteca Academiei Române, a expoziţiei „Bucovina. 1918–1992”*, p. 372; III. 4. *Sesiunea comemorativă „Vasile Pârvan” – Cuvânt de salut*, p. 373–374; III. 5. *Academia Română în preajma celor 125 de ani de existenţă*, p. 375–381.

Capitolul IV. *Comentarii originale la unele documente traduse şi editate bilingv de autorul cărţii prezente* cuprinde materialele: *Introducere*, p. 385–386; IV. 1. *„Descrierea Districtului Bucovinean” de general Gabriel Splény von Miháldy (1775)* (*„Beschreibung des bukoviner Districts” von General Gabriel Splény von Miháldy (1775)*): IV. 1. 1. *Comentariu general*, p. 387–403; IV. 1. 2. *Comentariu la ediţia bilingvă ucraineană-germană (Kommentar zur ukrainischen-deutschen Auflage)*, p. 404; IV. 1. 2. 1. *Text original în limba română*, p. 404–408; IV. 1. 2. 2. *Übertragung aus dem Rumänischen*, p. 409–414; IV. 1. 2. 3. *Tabele, figuri şi note bibliografice (Tabellen, Bilder und bibliographische Noten)*, p.415–417; IV. 2. *„Tabelul localităţilor din Bucovina” de general Gabriel Splény von Miháldy (1775)*, p. 418–420; IV. 3. *„Extras” din lucrarea domnului general Baron de Splény şi dintr-un raport al domnului de Jenisch (1790)*, p. 421–423; IV. 4. *„Descrierea Bucovinei şi a stării ei lăuntrice” de Vasile Balş (1780)*, p. 424–428; IV. 5. *„Scurte observaţii asupra Bucovinei” de Ioan Budai-Deleanu (1803)*, p. 429–437; IV. 6. *Ein wichtiger Protokoll zur Einrichtung des Buccowiner Districts, Wien, April 1780* (*Un Protocol important referitor la reglementarea Districtului bucovinean, Viena, aprilie 1780*): IV. 6. 1. *Kommentar (Originaltext)*, p. 436–440; IV. 6. 2. *Comentariu (Traducere din limba germană)*, p. 441–444; IV. 7. *„Francmasoneria în Bucovina în secolul al XVIII-lea”, de Erich Prokopowitsch*, p. 445–448; IV. 8. *„Recentele călătorii fizico-politice ale lui Hacquet în anii 1788 şi 1789 prin Carpaţii Dacici şi Sarmatici sau Carpaţii Nordici”, de Balthasar Hacquet (1790)* (*„Hacquet's neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1788 und 1789 durch die Dacischen und Sarmatischen oder Nördlichen Karpathen” von Balthasar Hacquet (1790)*): IV. 8. 1. *Comentariu (Text original)*, p. 449–455; IV. 8. 2. *Kommentar (Übertragung aus dem Rumänischen)*, p. 456–462; IV. 9. *„Comunicarea” lui Aurel Onciul către contele Tisza István, Viena, 1915*, p. 463–478).

În loc de încheiere, p. 479; *An Stelle eines Abschlusses*, p. 480; *Anexă*, p. 481–482 şi *Indice de nume – Namenverzeichnis*, p. 483–490, completează sumarul lucrării, prin care punem la îndemâna celor interesaţi de istoria Bucovinei un instrument de lucru şi, totodată, un model de cercetare ştiinţifică multidisciplinară şi „un exemplu de creativitate la o vârstă înaintată”.

Propusă să apară într-un tiraj de 1 000 de exemplare, cartea apare în cele din urmă într-un tiraj mic, de 186 de exemplare, şi se tipăreşte cu sprijinul Autorităţii

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Naţionale pentru Cercetare Ştiinţifică. Întregul tiraj este cumpărat de către autor şi distribuit unor instituţii şi personalităţi din ţară şi din străinătate direct şi cu sprijinul unor apropiaţi şi colaboratori.

Dintre toate studiile şi articolele de mai sus, studiul *Bucovina în mileniul al treilea*, publicat mai întâi în 2001, ne interesează în mod special în economia comunicării prin câteva excerpte, legate intim de mesajul înalt al cărţii: „Trecerea în mileniul al treilea trezeşte în omul conştient teama pentru viitorul omenirii de pe pământul pe care trăieşte şi care începe să dea semne îngrijorătoare ale urmărilor răului pe care i l-a pricinuit.

Dacă îngustăm mai departe orizontul nostru, se iveşte întrebarea: Ce ne va aduce viitorul nouă, bucovinenilor, o mână de oameni de pe o fărâmă neînsemnată din univers, botezată Bucovina? Oare această denumire este mai mult decât un cuvânt magic, lipsit de corespondenţă cu realitatea, dar care-şi păstrează forţa sugestivă până în prezent? Merită ea să ne străduim să-i apărăm identitatea şi să încercăm să o transformăm într-un mic rai, pe cât este omeneşte posibil? Şi cine ne va lumina calea spre acest ţel?

Într-adevăr, Bucovina este un cuvânt magic. Oficial, ea nu mai există. Fragmentele ei, întrucâtva amplificate, au căpătat în Ucraina şi în România denumiri legate de capitalele lor. Şi, totuşi, oriunde în lume s-ar întâlni, oameni care trăiesc astăzi sau au trăit cândva, ei, părinţii sau moşii lor, în oricare parte a teritoriului Ţării de Sus a Moldovei, de orice neam sau limbă erau, se vor simţi legaţi între ei şi de pământul ei. […]

Le doresc […] cititorilor acestor rânduri şi, mai ales, generaţiei viitoare de bucovineni să reuşească să-şi creeze ei înşişi o existenţă paşnică, îndestulată şi în bună înţelegere, aşa cum se povesteşte că ar fi fost cândva în toată Bucovina, fără să aştepte să fie eliberaţi de Otto von Habsburg şi ca bisericile noastre dreptcredincioase să se hotărască să propovăduiască împreună tuturor păstoriţilor lor învăţătura iubirii între oameni a lui Iisus”[11].

Dintre opiniile exprimate în Bucovina la apariţia cărţii, cea a profesorului universitar Mihai Iacobescu ar trebui reţinută în mod special. Un fragment de aici, mai mult decât altele, este sugestiv: „Ne aflăm, neîndoielnic, în faţa unui eveniment unic. Un om de ştiinţă, un mare fizician, ne oferă un voluminos tom de istorie, gândit şi elaborat cu o trudă candidă de albină, cu o râvnă şi perseverenţă benedictină, iscusit şlefuit, încordat şi îndelungat ca pe un imn al vieţii întregi, închinat provinciei sale natale, Bucovina.

Rareori ni s-a dat să avem în mână, deschisă deopotrivă spre ochii minţii şi ai sufletului, o astfel de carte de istorie, în care noutatea, ingeniozitatea observaţiilor, multitudinea unghiurilor de vedere ale analizei şi soliditatea, claritatea şi

[11] Publicat, pentru prima oară, în „«Septentrion». Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina”, Rădăuţi, anul VI, nr. 16–17, 2001, p. 1–2. Republicat în volumul *Bucovina între milenii. Studii şi documente,* p. 301–303. Fragmentele excerptate de noi se află, aici, la p. 301 şi 305.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

obiectivitatea judecăţilor să se îmbine atât de armonios cu eleganţa şi puritatea frazei, cu vibraţiile calde ale inimii.

Cartea este, totodată, o invitaţie la meditaţie: un patriarh al bucovinenilor – născut, format şi afirmat ca om de ştiinţă în capitala provinciei, pe când Bucovina era întreagă şi netăgăduit românească – ne probează, ne demonstrează că cercetarea şi tratarea istoriei nu este privilegiul exclusiv şi decisiv al istoricilor. Ba, dimpotrivă: cei care ar citi o astfel de carte, opera unui mare fizician, ar roşi în adâncurile fiinţei lor, recunoscând că ar trebui să-l ascultăm şi să învăţăm de la omul de ştiinţă precizia, exactitatea exprimării, arta observaţiei nelimitate, noi perspective ale analizei şi evaluării, ca şi ale confruntării documentului istoric cu viaţa trăită nemijlocit, curajul de-a spune adevărul, fără a proiecta în trecut dorinţele noastre actuale sau viitoare.

Câţi dintre oamenii de ştiinţă frământaţi, întristaţi de soarta vitregă a locului lor natal, în special, ori a patriei, în general, lasă, ca pe un testament sacru, un astfel de tom de istorie, chintesenţă a sincerităţii, onestităţii şi responsabilităţii pentru semeni şi urmaşi?”[12]

Academicianul bucovinean Radu Grigorovici se stinge din viaţă la 1 august 2008, în Bucureşti.

Fac referiri la activitatea academicianului bucovinean Radu Grigorovici, printre alţii (cronologic): [I. Pânzaru, Petru Froicu, Eugen Dimitriu], *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. II, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1983, p. 99–101; Marin Aiftincă, *Gânduri despre adevărul vieţii şi adevărul ştiinţei*, interviu, în „Glasul Bucovinei”, revistă trimestrială de istorie şi cultură, Cernăuţi–Bucureşti, anul VIII, nr. 4 (32), octombrie–decembrie 2001, p. 24–38. Retipărit în volumul *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Volum îngrijit de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Indice de nume: Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (19), 2006, p. 19–32; Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866–2003. Dicţionar*, Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, cu un cuvânt-înainte de Academician Eugen Simion, Preşedintele Academiei Române, Bucureşti, Editura Enciclopedică–Editura Academiei Române, 2003, p. 360; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I. Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 2004, p. 457–458; Vasile I. Schipor, *Bucovina istorică, elita bucovinenilor şi Academia Română*, în volumul *Bucovina istorică. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (22), 2007,

[12] Mihai Iacobescu, *Acad. Radu Grigorovici şi romanul său de dragoste pentru Bucovina* (II), în „Crai nou”, Suceava, serie nouă, anul XVIII, nr. 4478, 6 iulie 2007. p. 5. Cu titlul *Bucovina în dezbaterea lumii contemporane*, aceasta se publică şi în „«Codrul Cosminului». Analele ştiinţifice de istorie [ale Universităţii «Ştefan cel Mare»]”, serie nouă, nr. 13 (23), 2007, Suceava, Fundaţia Culturală a Bucovinei, 2007, p. 293–297.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

p. 14–15; Mihai Iacobescu, *Acad. Radu Grigorovici şi romanul său de dragoste pentru Bucovina* (II), în „Crai nou", Suceava, serie nouă, anul XVIII, nr. 4478, 6 iulie 2007. Recenzia este publicată ulterior, cu titlul *Bucovina în dezbaterea lumii contemporane*, în „«Codrul Cosminului». Analele ştiinţifice de istorie [ale Universităţii «Ştefan cel Mare»]", serie nouă, nr. 13 (23), 2007, Suceava, Fundaţia Culturală a Bucovinei, 2007, p. 293–297; Dan H. Constantinescu, *Radu Grigorovici sau intelectualul*, în „Curierul de Fizică". Publicaţia Fundaţiei „Horia Hulubei" şi a Societăţii Române de Fizică, Bucureşri, anul XX, nr. 1 (63), aprilie 2009, p. 1, 12–13. Informaţii biobibliografice postate şi pe Internet, la câteva adrese:ro.wikipedia.org/wiki/Radu_Grigorovici;enciclopediaromaniei.ro/wiki/Radu_Gri...

În perioada 1993–1999, academicianul Radu Grigorovici participă la sesiunile anuale organizate de Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei, susţinând şapte comunicări; – *Studiu critic al recensământului austriac cu privire la populaţia Bucovinei* (I), comunicare susţinută în plenul sesiunii cu tema „Bucovina. Concept geopolitic, istoric şi semnificaţii", Rădăuţi, 9–10 octombrie 1993; – *Recensămintele populaţiei din Bucovina de la sfârşitul secolului al XIX-lea*, comunicare în plenul sesiunii cu tema „Aspecte ale culturii române din Bucovina, 1775–1918", Rădăuţi, 15–16 octombrie 1994; – *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populaţia Bucovinei. Bucovina, teritoriu de trecere a evreilor galiţieni spre România între 1880 şi 1900*, comunicare în plenul sesiunii anuale a Centrului de Studii „Bucovina", cu tema „Viaţa culturală din Bucovina, 1918–1940", Rădăuţi, 7 octombrie 1995; – *Trei lumi paralele*, comunicare susţinută în plenul sesiunii cu tema „Valori ale civilizaţiei româneşti în perioada interbelică", Rădăuţi, 12–13 octombrie 1996; – *Dimitrie Onciul şi determinismul istoric*, comunicare susţinută în plenul sesiunii cu tema „Istorie şi valori" (I), Rădăuţi, 10–11 octombrie 1997; – **„***Descrierea districtului bucovinean (1775)" de Generalul Gabriel Splény von Mihaldy*, comunicare în plenul sesiunii cu tema „Istorie şi valori" (II), Rădăuţi, 11 octombrie 1998; – *Ion Budai-Deleanu despre Bucovina*, comunicare în plenul sesiunii cu tema „Generaţia Revoluţiei Române de la 1848 şi spiritul revoluţionar din Bucovina", Rădăuţi, 8 octombrie 1999.

În cadrul celor două mari reuniuni ştiinţifice internaţionale tripartite de la Rădăuţi, academicianul Radu Grigorovici prezintă comunicările: – *Comentarii la „Descrierea Bucovinei" a Generalului Gabriel Splény*, comunicare în cadrul Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale „Bucovina, 1775–1862. Aspecte politice, sociale, culturale, economice şi demografice", Rădăuţi, 31 mai–3 iunie, Bucureşti, 5 iunie 1996; – *Viitorul unei iluzii*, comunicare susţinută în prima zi a lucrărilor Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale cu tema „Bucovina, 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?", Rădăuţi, 20–22 septembrie 2000.

Cele mai multe dintre studiile academicianului Radu Grigorovici din această perioadă sunt tipărite, pentru prima oară, în „Analele Bucovinei".

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Academicianul Radu Grigorovici, după cum l-am cunoscut noi, a fost preţuit şi respectat în Bucovina contemporană. Pentru autoritatea sa ştiinţifică şi morală, după evenimentele din 1989, a fost, însă, din păcate, solicitat mai mult pentru a stinge incendii ori potoli războaie fantasmagorice decât pentru a sprijini efectiv renaşterea cu adevărat a cercetării ştiinţifice academice din provincie, mai cu seamă sub aspect instituţional, precum şi în viaţa ştiinţifică de zi cu zi, dincolo de sărbătorescul simpozioanelor. Atras în mod repetat în acest tip de lucrări ale „minoratului provincial" (1994, 1997), academicianul Radu Grigorovici a descurajat însă de fiecare dată provincialismul, delaţiunea, improvizaţia, festivismul şi „patriotismul de clopotniţă", respingând interesul pentru sinecură şi încurajând cercetarea ştiinţifică nepolitizată, despovărată de clişee şi stereotipuri, pronunţându-se ferm pentru creşterile instituţionale organice, firești, naturale, sănătoase şi pledând neobosit pentru dialogul sincer, înţelepciune, realism şi soluţii practice în rezolvarea problemelor din orice tip de activitate.

Şi pentru cercetarea ştiinţifică din Bucovina, în plan mai larg şi pentru cultura din Bucovina, precum şi pentru noi, bucovinenii, anul 2011 ar putea reprezenta o şansă nouă pentru a (re)descoperi „modelul Grigorovici"[13], prin care s-ar produce, poate, mai lesne şi benefic, trecerea de la minorat spre maturitatea creatoare. Motivarea valorii acestui model pentru societatea românească de astăzi, în general, o exprimă prof. dr. Athanasie Truţia de la Facultatea de Fizică a Universităţii din Bucureşti în postfaţa cărţii consacrate cursurilor de optică ale academicianului Radu Grigorovici, tipărite recent. Volumul reeditează notele de curs litografiate din deceniul '50 al veacului trecut şi reprezintă „o reparaţie tardivă şi o restituire către comunitatea ştiinţifică universitară a unor valori care îi fuseseră destinate". În opinia noastră, „rostul republicării materialelor didactice, ştiinţifice şi istorice ale dascălului şi cercetătorului de excepţie, ale omului de cultură Radu Grigorovici" ar trebui cuprins într-un program naţional de „etnologie de urgenţă". Textul la care trimitem aici este datat 10 mai 2010: „Facem asta pentru că este bine, util să ne oprim din când în când din mersul acesta inconştient (nu prea ştim încotro) şi să scrutăm trecutul, să-l comparăm cu prezentul, să facem bilanţul: a meritat? În această întreprindere Radu Grigorovici este unul dintre jaloanele parcursului nostru spre viitor, însoţit de speranţa pentru mai bine, care prea de

[13] Venind dintr-un secol violent şi bogat în atâtea servituţi, mărturisirea academicianului Radu Grigorovici este tonifiantă, stimulatoare pentru generaţiile de cercetători de astăzi: „Am învăţat să nu fiu laş, să-mi spun părerile pe faţă, să cred în superioritatea democraţiei, în dreptate socială şi într-o etică ce se apropie mult de cea creştină". Pentru mai multe informaţii lămuritoare privindu-l pe omul Radu Grigorovici în raport cu vremea în care a trăit, vezi *Gânduri despre adevărul vieţii şi adevărul ştiinţei*, interviu realizat de prof. dr. Marin Aiftincă, publicat în volumul Acad. Radu Grigorovici, *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006, p. 21. Vezi, printre altele, şi Dan H. Constantinescu, *Radu Grigorovici sau intelectualul*: „Discipolii şi prietenii păstrează amintirea unui spirit umanist şi cercetător care, cu înţelepciune şi îndrăzneală, a adus contribuţii originale la «adevărul vieţii şi adevărul ştiinţei»", [... a unui] „spirit critic înnăscut" [privind realităţile româneşti] „cu un scepticism neconformist ireductibil " (p. 1, 4).

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

multe ori se limitează la aspectul material. El reprezintă unul dintre exemplele de viaţă trăită frumos, în folosul multora. Apoi, pentru că odată cu el şi alţii ca el, putem vedea ce se ştia din anii ’50 încoace, într-un domeniu important al fizicii şi ne putem excita nostalgia trecutului apropiat, în care ştiinţa se mai făcea din pasiune şi se împletea cu artele, cu onoarea şi cu respectarea valorilor. Astfel ne oferim şansa de a ne întâlni cu marea şi adevărata cultură la nivel individual, cu omul gânditor şi accesibil. Dar poate cel mai important motiv al acestei întoarceri înapoi constă în aceea că numai acolo mai găsim informaţii preţioase despre frământările celor care au contribuit la progresul ştiinţei şi despre cum se construieşte un raţionament, în amănuntele lui. Foarte multe dintre argumentele care au stat la baza unei gândiri fertile au fost pierdute în zilele noastre, nu mai avem timp de ele, au devenit simple «obiceiuri», pe care le folosim fără a ne preocupa de instructiva lor istorie. […]

Întoarcerea la trecut mai are un rol, de valoare cu totul excepţională pentru soarta unei societăţi umane: resuscitarea tradiţiilor. Noi, ca popor, ne îndreptăm către anonimat, fiindcă am ajuns să nu mai respectăm aproape nimic din ceea ce au făcut înaintaşii noştri. Viteza ameţitoare cu care se schimbă tot, după bunul plac al unor armate de neavizaţi, ajunşi în funcţii de decizie, ne va pierde. În învăţământ aproape fiecare an este un an de tranziţie către o altă viziune; în cercetare, după lipsa îndelungată a contactului cu străinătatea, acum nu sunt bani pentru cofinanţare, privând cercetătorii noştri să se manifeste şi să se exprime în lumea ştiinţifică mondială. În producţia de bunuri materiale nu avem mărci stabile, care să asigure cumpărătorii că ştiu ce achiziţionează, în turism domneşte nepriceperea şi jecmăneala. Agricultura, ca şi buna şi mereu oprimata noastră clasă ţărănească (altădată măsura modestiei şi bunului simţ), au fost distruse; se votează legi după dorinţele de moment ale unor potentaţi, dar nu se respectă nici – sau mai ales – de cei care le-au făcut: se schimbă interesele. Într-un cuvânt, nu numai că nu respectăm ce au făcut cei dinaintea noastră, dar îi dăm la o parte cu brutalitate, fără a ne preocupa de valoarea realizărilor lor, punând în loc nonvalori, sau, şi mai rău, antivalori. La putere este ignoranţa, interesul meschin şi orb; tăierea crăcii de sub picioare a devenit sport naţional. Cultura, în general, e la pământ: televiziunile răspândesc cu spor prostul gust, nu se interesează deloc de limba noastră şi o pocesc cu tot felul de ingrediente deochiate. Nu mai avem tradiţii, iar un popor fără tradiţii se va îneca în anonimat. Împotriva tuturor acestor rele trebuie să ne întoarcem la cei care au format spiritul culturii noastre, să-i cunoaştem, să le urmăm calea şi să-i venerăm.

Poate, recitind operele înaintaşilor şi mai ales cinstindu-le memoria, ne vom opri şi chiar întoarce din acest drum catastrofal. Înapoi la tradiţii! Până nu e prea târziu. Din viitor nu trebuie să lipsească trecutul. […]

Dacă l-am aprecia prin parabola talanţilor, pe care ne-o amintea Bădărău, din când în când, Radu Grigorovici şi-a făcut datoria faţă de Creator, bucurându-L, iar nouă, lăsându-ne o mare moştenire.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Mi-aş dori ca această reeditare a operei lui Radu Grigorovici, prin lăudabila strădanie a unor foşti colaboratori şi a fiicei sale, Rodica Grigorovici-Marchidan[14], să fie un început, în restabilirea consideraţiei pe care o datorăm înaintaşilor, în reconstrucţia tradiţiilor poporului nostru, atât de desconsiderate, chiar batjocorite, de o păguboasă inconştienţă şi rea credinţă”[15].

„Modelul Grigorovici”, schiţat mai sus prin câteva dintre atributele sale caracteriale, este pus în evidenţă şi de corespondenţa cu noi, pe care o îngrijim, pentru a o publica în viitor. Aceasta cuprinde un număr de 35 de scrisori ce acoperă intervalul de timp 9 februarie 2006–26 aprilie 2011. Dintre acestea, douăsprezece sunt scrisori către şi de la academicianul Radu Grigorovici, aparţinând perioadei 9 februarie 2006–8 aprilie 2008, iar alte douăzeci şi trei sunt scrisori către şi de la Rodica Marchidan, doctor în fizică, fiica academicianului. Acestea din urmă acoperă perioada 16 mai 2007–26 aprilie 2011 şi prezintă o problematică diversă: pregătirea pentru tipar a volumului *Bucovina între milenii. Studii şi documente* (2006), tirajul şi distribuirea cărţii; dificultăţi prin care trec cercetătorii Centrului pentru Studierea Problemelor Bucovinei în lunile martie–mai 2007, când Radu

[14] Rodica Grigorovici, căsătorită Marchidan, vede lumina zilei la 27 octombrie 1936, în Bucureşti. Fiica lui Radu şi a Elenei, născută Răzvan. Studii primare, gimnaziale, liceale şi universitare la Bucureşti. Absolventă a Facultăţii de Fizică de la Universitatea Bucureşti (1959). După absolvire, repartizată la Întreprinderea de Lămpi Fluorescente „Electrofar”, unde lucrează timp de patru ani. În 1964, intră, prin concurs, la Centrul de Chimie-Fizică al Academiei R. P. R, Secţia de chimie cuantică şi structură moleculară. Doctoratul în fizică, în 1982, cu teza *Spectrele de vibraţie şi natura legăturii în compuşi halogenaţi cu carbon şi siliciu.* După pensionare, în 1998, îi stă alături tatălui său, academicianul Radu Grigorovici, în cercetările sale ştiinţifice consacrate Bucovinei. Începând din acest an, sprijină activitatea de editare în volum a lucrărilor ilustrului său părinte: – *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (2), 1998, 464 p.; – Balthasar Hacquet, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpaţii Dacici (1788–1789)*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Rădăuţi, Editura „Septentrion”, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (7), 2002, 136 p. + 15 planşe cu reproduceri după ilutraţii de epocă (gravuri, vignete şi planşe colorate); – *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Volum îngrijit de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Indice de nume: Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (19), 2006, 492 p. + 2 hărţi demografice hors-texte. După moartea academicianului Radu Grigorovici, se îngrijeşte, cu o rară devoţiune, de valorificarea şi valorizarea moştenirii ştiinţifice şi culturale a părintelui său, colaborând în acest sens cu diverse colective de cercetare de la Bucureşti, Cernăuţi şi Rădăuţi. Volumul Radu Grigorovici, *Profesorul şi cursurile sale de optică restituite*, Cuvânt-înainte de Dan H. Constantinescu, Postfaţă de prof. univ. dr. Athanasie Truţia, Craiova, Editura Alma, 2010, 476 p., deschide, editorial, seria omagierilor academicianului Radu Grigorovici, la centenarul naşterii sale. Tot acum, Rodica Grigorovici-Marchidan se preocupă de cultivarea memoriei bunicilor săi dinspre tată, Gheorghe Grigorovici (1871–1950) şi Tatiana Grigorovici, născută Pisterman (1877–1952), personalităţi marcante ale vechii social-democraţii din România, originari din Bucovina.

[15] Athanasie Truţia, *op. cit.*, p. 460–461, 469.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Grigorovici trimite la Rădăuţi întreaga lui îndemnizaţie de academician, spre a fi de folos la nevoie şi care este investită, în cele din urmă, în dotarea Institutului „Bucovina" al Academiei Române cu aparatură de cercetare modernă. În această perioadă, academicianul Radu Grigorovici este singurul care se interesează de proiectul cercetătorilor de la Rădăuţi privind dezvoltarea durabilă a instituţiei ctitorite în 1992 şi care susţine acest proiect.

Corespondenţa noastră ilustrează, în acelaşi timp, preocupările de valorificare a moştenirii ştiinţifice şi culturale a academicianului Radu Grigorovici, preocupări care stau toate sub semnul centenarului naşterii sale. Reeditarea cursurilor sale de optică, din 1960[16], este urmată de câteva manifestări şi proiecte editoriale, dintre care ne sunt cunoscute: tipărirea unui tom aniversar, XVIII, nr. 1 (36), ianuarie–iunie 2011 al „Analelor Bucovinei"; organizarea unei duble evocări: 140 de ani de la naşterea lui Gheorghe Grigorovici şi 100 de ani de la naşterea lui Radu Grigorovici, de către Filiala Bucureşti a Societăţii pentru Cultură, 24 martie 2011; organizarea celei de a XIX-a sesiuni anuale a Institutului „Bucovina", cu tema „Bucovina şi bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiţionalism şi modernitate", Rădăuţi, 10–11 noiembrie 2010, închinate academicianului Radu Grigorovici, documentele acesteia urmând să fie tipărite în volum, în 2012, la Editura Academiei Române; organizarea unui simpozion ştiinţific internaţional la Cernăuţi, în perioada 5–9 octombrie 2011, închinat academicianului Radu Grigorovici şi reeditarea volumului *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, sub auspiciile periodicului „Glasul Bucovinei" şi sub egida Editurii „Alexandru cel Bun"; organizarea unei Sesiuni speciale „Academicianul Radu Grigorovici" la Academia Română, 10 octombrie 2011. O menţiune specială facem pentru lucarea Radu Grigorovici, *Criteria in life and science. Essays–Talks-Letters*, Volum îngrijit de Dr. Rodica Marchidan, Craiova, Editura Alma, 2011, 120 p., ce apare sub auspiciile Academiei Române.

Liantul tuturor acestor preocupări îl reprezintă sensul înalt al „modelului Grigorovici", aşa cum acesta este înţeles şi exprimat mai ales de către cei apropiaţi din generaţia care s-a format în preajma sa: „Lui Radu Grigorovici i se cuvine, cu prisosinţă, un loc de mare cinste în iconostasul iluştrilor noştri savanţi, oameni de cultură şi patrioţi. Prin profesionalismul şi dăruirea lui, ne cunoaştem mai bine între noi, aflăm cine suntem şi, poate, învăţăm cum să fim, ce să venerăm şi de ce să ne ferim. Radu Grigorovici a fost una dintre cele mai strălucitoare trei stele ale cerului meu, sub care am trăit o bună bucată a timpului care mi-a fost hărăzit, ceilalţi fiind Eugen Bădărău şi Margareta Giurgea. Că vremea lor a trecut e trist; că odată cu ei par să treacă şi calităţile lor morale, în special, e dureros; dacă-i vom uita pe ei şi pe alţii ca ei, va fi dezastru pentru cei care urmează"[17].

[16] Radu Grigorovici, *Profesorul şi cursurile sale de optică restituite*, Cuvânt-înainte de Dan H. Constantinescu, Postfaţă de prof. univ. dr. Athanasie Truţia, Craiova, Editura Alma, 2010, 476 p.

[17] Athanasie Truţia, *op. cit.*, p. 468.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

Studiile şi articolele academicianului Radu Grigorovici, pe care „Analele Bucovinei” le publică în acest tom omagial, la centenarul naşterii sale, mai puţin cunoscute în cercuri mai largi din viaţa noastră ştiinţifică, se disting, în viziunea noastră, prin câteva semnificaţii aparte[18]: – ilustrează un model de cercetare ştiinţifică multidisciplinară, adevărat reper pentru cercetătorii de astăzi şi din generaţiile care ne vor urma; – comunică profesiunea de credinţă a unui intelectual cu o solidă cultură, deschisă generos spre universalitate, a unui om sensibil şi rafinat, care îşi mărturiseşte aproape ritualic dragostea pentru Bucovina sa mirabilă, surprinsă în concertul lumii din ultimele două veacuri; – reprezintă, în acelaşi timp, o concepţie clară, coerentă, cu privire la cercetarea ştiinţifică închinată Bucovinei,

[18] Elocvent, în acest sens, este, printre altele, articolul *Cum ajunge un fizician să se ocupe cu pasiune de istoria Bucovinei*, publicat în „Glasul Bucovinei”, revistă trimestrială de istorie şi cultură, Cernăuţi–Bucureşti, anul XVI, nr. 2 (62), aprilie–iunie 2009, p. 34–46, reprezentând o cuceritoare prelegere, susţinută în faţa „colaboratorilor apropiaţi şi prieteni”, care îl vizitează acasă pe academicianul Radu Grigorovici, la 20 noiembrie 2001, la împlinirea vârstei de 90 de ani. Iată un exemplu: „Aşa s-a făcut că a fost înfiinţat şi la noi, în 1992, Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei al Academiei Române. Asta cu atât mai mult, cu cât exista şi la Cernăuţi, în Ucraina, un Centru de Studii «Bucovina». Şi m-am ocupat de ceva. De traducerea unor documente privitoare la Bucovina, în special din perioada ocupării de către Imperiul Habsburgic a Moldovei de Sus. Le-am publicat într-o ediţie bilingvă. Cunoşteam foarte bine limba germană şi aşa am putut să descurc textele scrise într-o germană mai mult sau mai puţin corectă şi în limbajul oficial austriac de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, tipărite cu litere gotice. Lucru de folos, m-am gândit, pentru cercetătorii interesaţi de trecutul şi viitorul Bucovinei. Ca intelectual bucovinean bătrân, născut pe vremea împăratului Franz Joseph, am îndrăznit chiar să le comentez. M-a pasionat şi pentru că cele mai multe dintre documente se referă tot la o perioadă de tranziţie social-economică, aşa cum o trăim şi noi acum. Dar, o tranziţie de la o economie pastorală primitivă la o economie agrară, de la o societate feudală la una bazată pe proprietate privată. Deosebit de interesant a fost să urmăresc trecerea părţii de nord a Principatului Moldovei de sub administraţia moldovenească în administraţia austriacă, din sfera de influenţă orientală turco-fanariotă, în sfera de influenţă occidentală, europeană, nu? Era o trecere de la o dezordine în modurile de guvernare economic şi politic, la o lume organizată, bazată pe legi scrise, bine definite şi respectate, o lume preocupată de dezvoltarea economică şi morală a întregii societăţi, la lumea Imperiului Habsburgic, în care accesul la învăţământul mediu şi apoi superior reprezenta o deschidere către ascensiunea socială, către o mai bună stare materială şi către civilizaţie. Asta au înţeles curând românii şi le-a fost de mare folos. Ce bine ar fi pentru politicienii de azi – şi pentru noi toţi – dacă ei s-ar putea opri o clipă din jocul lor şi, în schimb, s-ar apleca în acea clipă, cu curiozitate, cu interes, dar şi cu bună credinţă asupra acestor documente. Ar mai trebui însă să găsească timp să şi reflecteze la ele. Dacă măcar doi dintre ei ar face-o. Ce iluzie! M-am ocupat cu spirit de cercetător, dar şi cu dragoste, de o serie de studii demografice, ca şi de încercarea de a comenta documentele traduse. M-am documentat, fireşte, mult. Cunoştinţele mele de cultură generală mi-au fost îndreptar, dar nu era suficient. Privirea de ansamblu s-a lărgit. Mi-am format păreri proprii asupra diverselor evenimente. Am scris şi câteva studii privind istoria Bucovinei. Toate acestea la un loc analizează însă, din păcate, numai fragmente răzleţe de istorie şi demografie a Bucovinei. […] Este interesant. Recunoaşteţi că este o lume care are anumite caracteristici – rezultate din amprenta benefică lăsată de Imperiul Austriac asupra educaţiei şi mentalităţii bucovinenilor autohtoni, de la ţăran la intelectual – şi care se ţine la un loc peste generaţii tocmai prin dăinuirea acestor mentalităţi. O lume despre care se vorbeşte şi se scrie încă şi azi destul de des, dar care nu mai există oficial deloc. […] Deci Bucovina continuă să existe, deşi nu există. Nu cred că undeva mai găseşti aşa ceva” (p. 41–42, 45).

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)

cu o viziune largă asupra viitorului acesteia, păstrând miraculos – pentru un timp potrivnic, chiar violent, cum a fost, din păcate, secolul al XX-lea – soluţia afirmării tuturor, prin muncă tenace, disciplină a gândului, respect pentru valori, onestitate, onoare, dreptate, iubire neprefăcută şi speranţă în necontenită dăinuire şi afirmare deplină.

BDD-A32561 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:28 UTC)